

A Somogy Megyei Területfejlesztési Kon koncepció Területi Hatásvizsgálata

2021-2027

2021. január

Készítette:

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

1	A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE	5
1.1	Az előzmények ismertetése	5
1.2	A tervezési folyamathoz való kapcsolódás	5
1.3	A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptióra	6
1.4	Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába	6
1.4.1	A társadalmi egyeztetés folyamata	6
1.4.2	A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során	6
1.5	Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek	7
1.5.1	A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása	7
1.5.2	Az alkalmazott módszertan	8
2	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE	8
2.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések	8
2.2	A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása	11
3	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI	11
3.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája	11
3.1.1	Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió összefüggése más releváns tervekkel	11
3.1.2	Konzisztencia-vizsgálat	13
3.2	A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása	15
3.2.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása	15
3.2.2	A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a koncepció intézkedései elmaradnának	17
3.3	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása	18
3.3.1	Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése	18
3.3.2	Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok	19
3.4	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió megvalósítása esetén a környezetet érő hatások	21
3.4.1	Hatás a földre, talajra	21

3.4.2	Hatás a levegőre	21
3.4.3	Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is)	21
3.4.4	Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra	22
3.4.5	Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére	22
3.4.6	Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is)	23
3.4.7	Hatás a klímára	23
3.4.8	Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)	23
3.4.9	Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra	24
3.4.10	Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra	25
3.4.11	Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)	26
3.4.12	Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra	26
3.4.13	Hatás a honvédelemre	27
3.4.14	Hatás a hulladékgazdálkodásra	27
3.4.15	Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra	27
3.4.16	Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére	28
3.4.17	A megvalósítás kumulatív hatása	28
3.4.18	Az országhatáron átterjedő környezeti hatások lehetősége	29
3.5	A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának társadalmi hatásai	30
3.5.1	Népességre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások	30
3.5.2	Foglalkoztatásra gyakorolt hatások	30
3.5.3	Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások	31
3.5.4	A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások	31
3.5.5	Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások	31
3.5.6	A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások	31
3.6	A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának gazdasági hatásai	32
3.6.1	A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások	32
3.6.2	Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások	32
3.6.3	A mezőgazdaságra gyakorolt hatások	32
3.6.4	Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások	32
3.6.5	Az idegenforgalomra gyakorolt hatások	33
3.6.6	A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások	33
3.6.7	Az energetikára gyakorolt hatások	33
3.6.8	A közlekedésre gyakorolt hatások	33
3.6.9	A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások	34
3.6.10	A térség versenyképességére gyakorolt hatások	34
3.7	A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása	34
4	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE	35
4.1	Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése	35

4.2	Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre	37
4.3	A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása	38
5	JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI	38
6	KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA	39
6.1	A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése	39
6.2	Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre	40
7	KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ	40

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ÁBRA:	A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE	9
1. TÁBLÁZAT:	PRIORITÁSOK ÉS BEAVATKOZÁSOK HOZZÁRENDELÉSE A TEMATIKUS CÉLOKHOZ	10
2. TÁBLÁZAT:	EGYES PRIORITÁSOK ÁLTAL POTENCIÁLISAN BEFOLYÁSOLT KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐ KATEGÓRIÁK	15
3. TÁBLÁZAT:	TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT NEGATÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	18
4. TÁBLÁZAT:	TERMÉSZETI HATÁSVISELŐKRE GYAKOROLT POZITÍV IRÁNYÚ HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE	19
5. TÁBLÁZAT:	KÖRNYEZETI HATÁSVISELŐKRE KIFEJTETT HATÁSOK ÁTLAGA PRIORITÁSONKÉNT	29

1 A KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, HATÁSVIZSGÁLAT KIDOLGOZÁSI FOLYAMATÁNAK ÉS CÉLJÁNAK ISMERTETÉSE

1.1 Az előzmények ismertetése

Jelen hatásvizsgálat a Somogy Megyei Önkormányzat megbízásából készült a Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió 2021. január 7-i elkészítését, majd ezt követő társadalmi egyeztetését követően.

Célja, a 2021-2027-es időszakra tervezett Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára.

A dokumentum az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került elkészítésre:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített területfejlesztési koncepcióra, így a megyei területfejlesztési koncepcióra is.
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 44. § (1) bekezdése) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

Megbízott részéről a hatásvizsgálat elkészítéséért felelős: Janza Frigyes ügyvezető

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő környezetvédelmi szakértő: Viscoczky György

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vevő tájvédelmi szakértő: Dr. Valánszki István

1.2 A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A hatásvizsgálat szervesen kapcsolódik a területi tervezés folyamatába. A területfejlesztési koncepció hatásvizsgálata már a területfejlesztési stratégiai és operatív program kidolgozása során is figyelembevételre kerül, mintegy előkészítve annak illeszkedését a várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokhoz.

A Somogy Megyei Területfejlesztési Program elkészítését követően annak környezeti, társadalmi és gazdasági hatásai is megvizsgálásra kerülnek egy programszintű hatásvizsgálat keretében. A megyei Integrált Területi Program (ITP) már ezen hatások figyelembevétele mellett készül el.

1.3 A környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptióra

A környezeti, gazdasági és társadalmi konfliktusok feltárását követően, javaslatok kerültek megfogalmazásra ezek feloldására a 4.1-4.3. fejezetekben bemutatottak szerint. Tekintettel arra, hogy ezek a javaslatok koncepció szinten nem feltétlenül igényelnek beavatkozást, a területfejlesztési program készítése során javasoljuk ezek figyelembevételét és beépítését a konkrét programjavaslatokba.

1.4 Az érintettek bevonása a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés kidolgozásába

1.4.1 A társadalmi egyeztetés folyamata

Jelen hatásvizsgálat kidolgozásába két ponton is bevonásra kerültek az érintettek. Először – összhangban a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelettel – a hatástanulmány környezeti részére vonatkozó stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) tematikája került véleményeztetésre a Somogy Megyei Agrárügyi és Környezetvédelmi Főosztállyal.

Ezt követően az elkészült hatásvizsgálat véleményeztetésre került a 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2019. (X.6.) Kormányrendelet szerint illetékes szervekkel, valamint a Területfejlesztési Programmal együtt 45 napos társadalmisításra került.

A hatásvizsgálat tárgyát képező Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptió társadalmisítása 2021. január 14. és február 27. között történt. Ez alatt a 45 nap alatt a koncepció javaslattevő fázisa mindenki számára elérhető volt a megyei önkormányzat honlapján, lehetőség volt annak környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú véleményezésére.

1.4.2 A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során

A 2/2005. (I.11.) Kormányrendelet III. melléklete, illetve a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervekkel történt véleményeztetése, és a 45 napos társadalmisítás során érkezett vélemények figyelembevételre kerültek a hatásvizsgálatban. A koncepcióhoz kapcsolódó észrevételek annak véglegesítése során kerültek figyelembevételre.

A beérkezett észrevételek alapján a következő lényegi kiegészítésekre, módosításokra került sor:

- Figyelembevételre került a Balaton Kiemelt Térség stratégia
- A tájra gyakorolt hatások fejezet bővítésre került
- Figyelembevételre került a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park megjelölésre került a megyében illetékességgel rendelkező nemzeti parkokként
- A térszerkezetre gyakorolt hatások fejezet kiegészítésre került
- Bemutatásra kerültek a A vadgazdálkodás erdőre vonatkozó hatásai
- Világörökségi várományosi helyszíneket bemutató rész pontosításra került

1.5 Felhasznált adatok, alkalmazott módszerek

1.5.1 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása

A Területfejlesztési Koncepció példásan kidolgozott és alapos külső koherenciavizsgálat keretében több, a környezetet érintő intézkedések szempontjából kiemelkedő jelentőségű, országos stratégiai dokumentummal is összevetette a dokumentum célrendszerét:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2017-2030
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Tájstratégia 2017-2026
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030

A koherenciavizsgálat emellett több, térségspecifikus, de környezeti szempontból ugyancsak fontos dokumentumot is áttekintett:

- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024

A fentiekén túl a célrendszert az alábbi releváns stratégiák, programok és cselekvési tervek környezeti szempontú és/vagy Somogy megyét specifikusan érintő elemeivel is összevetettük:

- II. Éghajlatváltozási Cselekvési Terv
- IV. Energiahatékonysági Cselekvési Terv
- Energetikai Ásványvagyon-hasznosítási és Készletgazdálkodási Cselekvési Terv 2017
- Darányi Ignác Terv – Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Energia és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv 2015
- Hazai Elektromobilitási Stratégia, Jedlik Ányos terv 2.0
- A kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programja (2011)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- Nemzeti Energia és Klíma Terv 2020-2050
- Nemzeti Energiastratégia 2030
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia 2015
- Nemzeti Erdő Stratégia 2016-2030
- Nemzeti Erdőtelepítési Program 2008
- Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia
- Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- Nemzeti Vízstratégia, Kvassay Jenő Terv 2017
- Országos Hulladékgazdálkodási terv 2009-2020
- Országos Levegőterhelés-csökkentési Program 2020
- Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia 2014-2023

1.5.2 Az alkalmazott módszertan

A koncepció SWOT elemzése, javaslattevő fázisa, a releváns környezeti, gazdasági és társadalmi folyamatok, illetve problémák, az országos hatáskörű tervezési dokumentumok, valamint a kapcsolódó megyei tervek, stratégiák egyaránt figyelembevételre kerültek a környezeti, gazdasági és társadalmi hatások elemzése során.

Jelen hatásvizsgálat természeténél fogva nem végez önálló adatgyűjtést, a meglévő rendelkezésre álló dokumentumokat vizsgálja, a várható hatásokat ezek elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával határozza meg.

A dokumentum tartalmi felépítése a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról előírásai alapján készült, kiegészítve azt a 218/2009. (X.6.) Korm. Rendelet által előírt területi hatásvizsgálat társadalmi és gazdasági elemeivel. Ily módon mindkét jogszabály előírásait teljesíti, hiszen a 218/2009 Korm. rendelet 9. § (2) bekezdése szerint az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján elkészített környezeti értékelés a területi hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének minősül. A tartalmi felépítést emellett az 1. fejezetben felsorolt további jogszabályok előírásainak, illetve a tematika-egyeztetésbe bevont egyes szereplők 1.4.2. A vélemények, szempontok figyelembevétele a környezeti, társadalmi, gazdasági értékelés készítése során c. fejezetben bemutatott specifikus igényeinek megfelelő elemekkel is kiegészítettük.

A vizsgált területfejlesztési koncepcióban a célrendszer egyes elemei (jövőkép; átfogó, tematikus, területi és horizontális célok) kerültek részletesen bemutatásra. A megvalósítás eszközei között a prioritások részletes kifejtés nélkül, és csak a kapcsolódó beavatkozások felsorolásával szerepelnek, de egyértelműen az egyes tematikus célok alá vannak rendelve. (A megvalósítás eszköz- és intézményrendszerének ezen elemei várhatóan majd a területfejlesztési programokban kerülnek részletes bemutatásra.) Mindezek alapján a koncepció vizsgálata során a célok és prioritások hatását vizsgáljuk, az egyes beavatkozásokat csak az adott prioritások tartalmának értelmezéséhez használjuk, hiszen a beavatkozások részletes hatásai ezen a szinten csak feltételezhetők lennének (részletes tartalmuk, nagyságrendjük, területi fókuszuk és fontossági sorrendjük ismerete hiányában).

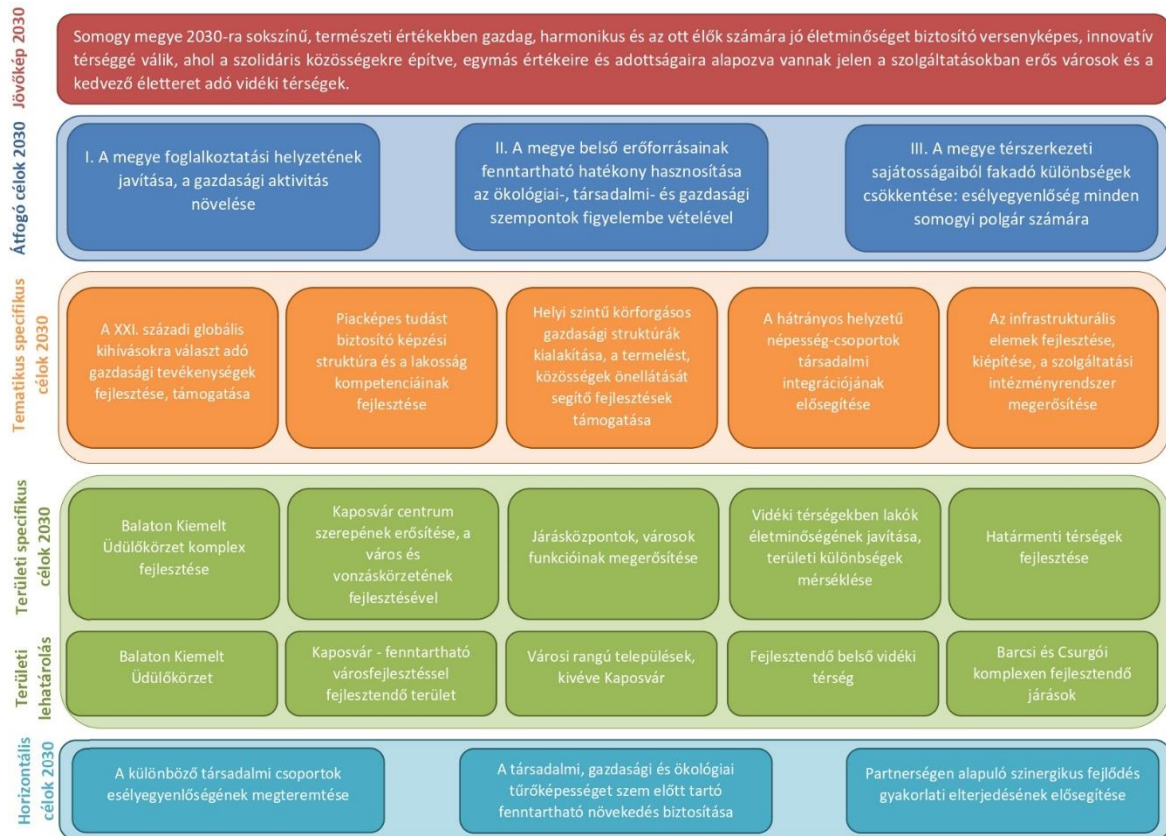
2 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE

2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció céljainak, tartalmának ismertetése, környezeti, társadalmi, gazdasági összefüggések

A koncepció fő célja Somogy megye jövőképe megvalósítása, miszerint „Somogy megye 2030-ra sokszínű, természeti értékekben gazdag, harmonikus, és az ott élők számára jó életminőséget biztosító versenyképes, innovatív térséggé válik, ahol szolidáris közösségekre építve, egymást erősítve, egymás értékeire és adottságaira alapozva vannak jelen a szolgáltatásokban erős városok és a kedvező életteret adó vidéki térségek.”

E jövőképet a megye három átfogó és öt tematikus cél megvalósításán keresztül tervezi elérni további öt területi és három horizontális cél mentén az alábbi ábrán bemutatottak szerint:

1. ábra: A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszere

Az új koncepció hatásainak felülvizsgálata részben az új célrendszer, részben a megváltozott környezet miatt indokolt.

Az átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya a koncepcióban példaértékű. A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi elérni a megye.

A koncepció a területfejlesztés megvalósítási eszközei között hét prioritást, és azokhoz rendelve összesen 40 kapcsolódó beavatkozást sorol fel. A prioritások egyértelműen az egyes tematikus célok alá vannak rendelve (az első három szolgálja a TEM1 célkitűzést míg a további prioritások egy-egy tematikus célhoz tartoznak:

1. táblázat: Prioritások és beavatkozások hozzárendelése a tematikus célokhoz

<p>TEM1: A XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása</p>	<p>TEM2: Piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése</p>	<p>TEM3: Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása</p>	<p>TEM4: A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése</p>	<p>TEM5: Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése</p>
<p>P1: Az agrár- és erdészeti termelési láncok szereplőinek megerősítése, a járási központok foglalkoztatási kapacitásának javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével, a helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság feltételeinek megteremtése</p>	<p>P4: A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása</p>	<p>P5: A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása</p>	<p>P6: A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása</p>	<p>P7: Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése; - A járásközpontok foglalkoztatási képességének a javítása az ipari infrastruktúra fejlesztésével; - A somogyi termékek piacra jutását segítő szervezetek támogatása; - Regionális együttműködés támogatása; - Tudástranszfer és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban. 	<ul style="list-style-type: none"> - Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek kialakítása és a felnőttoktatás támogatása (különösen: erdészeti, vadászati, turisztikai, műszaki képzés fejlesztése, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés); - A lakosság általános informatikai és idegennyelvi tudásának és képességeinek a fejlesztése; - A felsőoktatás minőségi fejlesztése Somogy megyében; - Az alap- és középfokú oktatás színvonalának növelése; - Az óvodák igény-alapú fejlesztése; - Bölcsődei férőhelyek növelése. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lakossági energiafelhasználás csökkentése és energiaközösségek kialakításának ösztönzése - Energia hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése; - A megújuló energiaforrásokra épülő helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztése; - A mezőgazdasági termelésre gazdaságosan nem hasznosítható területeken biomassa termelő ültetvények létesítése; - A környezetvédelmi kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése; - A hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. az iparág letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőkommunikációs tevékenységek támogatása, a szociális gazdaság megerősítése; - A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása; - a társadalmi, szociális kohézió erősítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása. 	<ul style="list-style-type: none"> - A közúti- és vasúti infrastruktúrába történő összehangolt befektetések megvalósítása; - Fenntartható közösségi közlekedési infrastruktúrák létrehozása és a közlekedés alternatív formáinak előmozdítása; - Integrált településfejlesztési akciók támogatása; - Kisléptékű, pontszerű településfejlesztés jellemzően vidéki térségekben; - Egészségügyi alap- és szakellátás, valamint az önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése; - A szociális alap- és szakszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások (bölcsőde, családi napközök stb.) valamint az óvodai ellátás infrastruktúrájának, és a szolgáltatások minőségének fejlesztése, a hozzáférés javítása; - Lakosságmegtartó szolgáltatások piaci alapú fejlesztésének a támogatása.
<p>P2: A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban</p>				
<ul style="list-style-type: none"> - Üzleti infrastruktúra fejlesztése; - Megyei gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása; - Foglalkoztatás-bővítő program; - K+F+I program; - Vállalkozások együttműködésének támogatása; - Beruházás- és befektetés-ösztönzés; - Vállalati tanácsadó és mentorprogram; - Pénzügyi eszközök. 				
<p>P3: Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése</p>				
<ul style="list-style-type: none"> - Területi fókuszú komplex turisztikai termékek innovatív fejlesztése; - Tematikus élményláncok kialakítása; - Aktív és ökoturisztikai programfejlesztés - Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás-fejlesztés; - Piacra jutást és marketinget hatékonyan támogató intézményrendszer megerősítése. 				

2.2 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az új területfejlesztési koncepció továbbra is a foglalkoztatás növelését, erőforrások fenntartható hasznosítását tűzi ki fő célként, ugyanakkor átfogó célok szintjén változás, hogy kiemelésre került az esélyegyenlőség és a területi különbségek csökkentése, ami pozitív társadalmi változásokat vetít előre. Stratégiai célok szintjén ezt erősíti meg a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése, illetve a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a teljes célrendszer átfogva. Más, lényegi változást az új koncepció célrendszere nem tartalmaz.

Környezeti szempontból vizsgálva az látható, hogy a megye jövőképe tükrözi és megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és mindhárom átfogó cél között, valamint mindhárom horizontális cél között találunk egy-egy olyat, amely kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást kívánja szolgálni. Ugyanakkor az is látható, hogy a legfőbb fejlesztési ambíciók (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) mind olyanok, amelyek természetükből adódóan együtt járhatnak környezetterhelő tevékenységekkel, akár gazdasági, közlekedési, illetve kommunális eredetű szennyezés-kibocsátások, akár energia-felhasználás, akár a természetes élőhelyek túlzott igénybevétele útján. A körforgásos gazdaság koncepciójára építő gazdasági fejlesztések ugyanakkor lényegesen alacsonyabb környezetterheléssel járnak a hagyományos gazdasági modellre építő fejlesztésekhez képest, ezért javasolt ezek minél szélesebb körben történő elterjesztése.

3 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEI

3.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció cél- és eszközrendszerének vizsgálata, koherenciája és konzisztenciája

3.1.1 Koherencia-vizsgálat – a Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefüggése más releváns tervekkel

A területfejlesztési koncepció 3.3. Külső koherencia vizsgálat c. fejezete alaposan kidolgozott külső koherencia-elemzést tartalmaz, részletesen megvizsgálva a dokumentum összefüggéseit számos releváns terv Somogy megyét érintő céljaival:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2014)
- Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Koncepció (2020)
- Balaton Kiemelt Térség stratégiai program (2021, egyeztetési verzió)
- Országos Területrendezési Terv (2018)
- Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terv (2018)
- Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019)
- Nemzeti Reformprogram (2020)
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája (2019-2030)
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia (2017-2030)
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)
- Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)
- Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)

- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. (2011-2020 - a 2020. utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2030)
- Somogy Megyei Területrendezési Terv (2020)
- Somogy Megyei Önkormányzat 2019-2024. évre szóló gazdasági programja
- Somogy Megye Foglalkoztatási Stratégiája (2017-2021 - a 2021 utáni időszakra vonatkozó új stratégia alapján felülvizsgálandó)
- Somogy Megye Klímastratégiája (2018)
- Somogy Megye Környezetvédelmi Programja 2020-2024
- Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara: Somogy Megye képzési helyzetképe

A fenti dokumentumok és a jelen területi hatásvizsgálat 1.5.1 fejezetében bemutatott további, környezeti szempontból ugyancsak fontos szakpolitikai eszköz áttekintése alapján elmondhatjuk, hogy azok célrendszerével a területfejlesztési koncepcióban vázolt célok nincsenek konfliktusban. Ugyanakkor az egyes prioritások hatásainak vizsgálata során figyelembe kell vennünk legalább az alábbi, a kapcsolódó stratégiai dokumentumokban található és Somogy megyére vonatkozó specifikus szempontokat:

Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció:

- Négy jelentős kultúrtáj képezi a megye legnagyobb részét (Balaton, Zselic, Belső-Somogy, Dráva-mente), fejlesztéspolitikai szempontból megkülönböztetett kezelést igénylő különleges táji értékekkel.
- A megye területének kisebbik fele tájképvédelmi terület, védett természeti terület és ökológiai hálózati elem. Jelentős tájrehabilitációs feladat a megyében nincs.
- Természeti erőforrások/tájjgazdálkodás szempontjából a megye jelentős része környezeti meghatározottságú, természetközeli gazdálkodás területe, kisebb részben kiváló termőhelyi adottságú erdőterület. Nagy területek alkalmasak biomassza és geotermikus energetikai hasznosításra.
- A megye erdősültsége jelentős, déli irányban növekszik az aránya (a Barcsi járásban 50% feletti).
- A megye északi fele nagy kiterjedésben a Balaton védendő vízgyűjtő területéhez tartozik.

Negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program:

- Kaposvár olyan légszennyezettségi agglomerációnak tekintendő, ahol egyes levegőszennyezettségi mutatók rendszeresen meghaladják a 4/2011. (I. 14.) VM rendeletben meghatározott határértékeket.
- A Balaton nyugati harmada menti parti területek érzékeny területen lévő szennyvízelvezetési agglomerációba tartoznak.
- A megyében sok helyen, mozaikosan elhelyezkedő Natura 2000 területek, elszórtabban pedig védett természeti területek találhatóak. Utóbbiak közül a legnagyobb összefüggő területtel a Duna-Dráva Nemzeti Park Dráva-menti területei, valamint a Boronka-melléki és Zselici Tájvédelmi Körzetek rendelkeznek. A megye észak-nyugati részén a Kis-Balatonról keletre egy kisebb terület a Balaton-felvidéki Nemzeti Parkhoz tartozik.
- A megyében magas árvízi kockázatú település nincs, de területének jelentős része magas belvív-kockázatú (elsősorban a megye északnyugati térsége, a Dráva-mente és Kaposvár térsége).

- A megye területének mintegy fele nitrát-érzékeny terület: északi részén ez felöleli és meghaladja a Balaton védendő vízgyűjtő területét, délen a Dráva-mentét, és további nagyobb területeket.
- A program a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosítása érdekében kiemelten kezeli a környezeti zajnak való kitettség csökkentését, és az ez által okozott káros hatások kiküszöbölését.

A Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv, 2017) szerint jól látható, hogy a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek általában egybeesnek azokkal a területekkel, ahol nehezebb a vízhez való hozzáférés (például Somogy dombvidéki, aprófalvas területei).

A 2014-2023 közötti Szennyvíziszap Kezelési és Hasznosítási Stratégia javaslatot tesz országosan 48 iszapkezelési térség kialakítására. Ezek közül Somogy megye területét nyolc darab is érinti (siófoki, balatonlellei, kéthelyi, dombóvári, kaposvári, nyugat-somogyi és szigetvári távlati iszapkezelési térség), részben szomszédos megyék egyes területeit is tartalmazva. Közülük a legnagyobb távlati (2027-re kalkulált) terhelése messze a kaposváriak van (156 ezer fős lakosegyenérték). A kaposvári távlati terhelése kismértékben, a barcsié és a dombóvárié jelentős mértékben meghaladja az érintett központi szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitását.

A 2014-2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia fontos alapelve, hogy kerülendő új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára, valamint az energia- és szállításiigényes termelési módokat igénylő gazdasági tevékenységek ösztönzése. Ez az alapelv potenciálisan sérülhet, ha a közlekedés- és gazdaságfejlesztési intézkedések részletes tervezése során nem kerül figyelembevételre.

A Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégia a Somogy megyéhez hasonló, az alacsony tudás- és technológia-intenzitású régiók csoportjába tartozó megyék esetén specifikus kitörési pontként azonosít egyes, hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (korszerű anyag- és csomagolóstechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).

3.1.2 Konzisztencia-vizsgálat

A koncepció célrendszere alapvetően konzisztens, a tematikus, területi és horizontális célok megfelelően támogatják egymást és az átfogó célokat, maga a dokumentum pedig részletesen is vizsgálja és értékeli ezeket a hatásokat. A célrendszerben megfogalmazott környezeti, társadalmi és gazdasági célkitűzések konzisztensek egymással, megvalósításuk során nem számítunk olyan mértékű konfliktusra az egyes részcélok között, amelyek ne lennének megfelelően kezelhetőek a rendelkezésre álló keretek között. Ugyanakkor kiemelendők az alábbi szempontok:

- A koncepció 1. táblázata mutatja be az átfogó és a tematikus célok kapcsolatrendszerét. Ezen jól látható, hogy a foglalkoztatási, gazdaságfejlesztési átfogó cél (A1) megvalósulására mindegyik tematikus cél hatással van, míg a másik két átfogó célra már csak a tematikus célok egy részéről mondható el ugyanez. Potenciális kohéziós probléma, hogy a koncepció alkotói ezek szerint az infrastruktúra-fejlesztést célzó tematikus célnak (TEM5) az erőforrások fenntartható hasznosítását célzó átfogó célra (A2) kifejtett hatásait elhanyagolhatónak tekintették: A TEM3 valóban nem segíti az A2 megvalósulását, épp ellenkezőleg: megfelelő körülmények hiányában intézkedéseinek megvalósítása negatív hatásokat válthat ki a megye természeti erőforrásainak szempontjából, hiszen a környezet az infrastruktúra-fejlesztések közvetlenül vagy közvetve érintett színtere.

- A természeti erőforrások célrendszerben magas szinten megjelenő védelme közvetlenül csak egyetlen beavatkozásban jelenik meg az egyes prioritások alatt felsorolt összesen 40 beavatkozás közül. Fontos, hogy a környezeti szempont a többi intézkedés közül is minden olyan esetben, amely jelentős környezeti hatásokkal jár, megfelelő szinten beépüljön, akár mint korlátozó tényező, akár pedig mint kiválasztási szempont.
- A területfejlesztési koncepció térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben is megfigyelhető a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek háttérbe szorulása, azok nem jelennek meg első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, inkább csak kiegészítének egyes gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztési irányokat.

A koncepció fenntarthatóságát ugyanakkor erősíti, hogy a számos gazdasági célkitűzés is a környezeti és társadalmi szempontok figyelembevételével került meghatározásra (körforgásos gazdaság, ökoturizmus, szociális gazdaság stb.).

3.2 A meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

2. táblázat: Egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriák

Pozitív (erős): Pozitív (gyenge): Negatív (erős): Negatív (gyenge): Vegyes:

Prioritások	Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványvagyon	Klíma	Épített és települési környezet	Táj, tájszerkezet	Helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználát	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékgazdálkodás	Természeti és humán konfliktusok	Új és meglévő környezeti konfliktusok
P1																	
P2																	
P3																	
P4																	
P5																	
P6																	

Prioritások		Föld, talaj	Levegő	Víz	Élővilág, biodiverzitás	Országos védett, és Natura 2000 területek	Természeti erőforrások, ásványagyon	Klíma	Épített és telepítési környezet	Táj, tájszerkezet	Helyi gazdaság	Térszerkezet, területhasználát	Humán egészségi állapot, életminőség	Környezettudatos magatartás	Honvédelem	Hulladékkezelkedés	Természeti és humán kockázatok	Új és meglévő környezeti konfliktusok
P7	Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés																	

3.2.2 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a koncepció intézkedései elmaradnának

A területfejlesztési koncepcióban meghatározott célok megvalósításának elmaradása esetén környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból is hátrányosan változna a megye jövője. A környezeti hatások és környezeti konfliktusok, problémák ebben az esetben várhatóan az alábbiak szerint alakulnának:

- A megye gazdasága nem magasabb hozzáadott értékű, környezet-centrikus tevékenységek irányába fejlődne, hanem sokkal inkább a hagyományos, a környezetet jobban terhelő, a természeti erőforrásokat visszafordíthatatlan módon kihasználó ágazatokban.
- A megye turizmusa kontroll nélkül alakulna, gyorsabb gazdasági megtérüléssel járó, de a természeti értékeket túlságosan megterhelő tömegturisztikai termékekre fókuszálva.
- Nem valósulna meg áttörés a lakosság képzettségi szintjének emelésében, ami pedig segíthetné a kevesebb hozzáadott értéket adó, és jellemzően magasabb környezetterheléssel járó gazdasági tevékenységek kiváltását.
- Elmaradna számos, a fenntartható gazdálkodást és erőforrás-felhasználást célzó lépés, és így azok erős és közvetlen, pozitív hatásai is a környezeti hatásviselők széles körére.
- Nem történne meg a helyi közösségek intenzív erősítése, ezzel együtt nem erősödne megfelelő mértékben az itt lakók körében az egészséges és aktív életmód, és nem fejlődne kellőképpen a környezetvédelemmel kapcsolatos általános szemléletmód.
- Egyes közlekedés-fejlesztési intézkedések elmaradása nyomán egyfelől nem növekedne a természeti környezet közlekedési célú igénybevétele, másfelől viszont nem csökkennének a települési közúti közlekedéssel összefüggő szennyezési és egészségkárosító hatások, és nem kapna megfelelő teret az alternatív közösségi és környezetbarát mobilitás.
- Elmaradnának a települési környezetet és életminőséget jelentős mértékben javító (pl. vízvédelmi, hulladék-gazdálkodási, megújuló energia-hasznosítási, vagy településközponti) beavatkozások.

Gazdasági szempontból nem nőne, illetve idővel csökkenne az aktivitás, mivel a megye nem tudna megfelelően alkalmazkodni a 21. századi kihívásokhoz. Emellett nem állna rendelkezésre a szükséges munkaerő a csökkenő népesség és nem megfelelő oktatás, képzés miatt. Összességében romlana a megye versenyképessége, ami a gazdasági leszakadás további növekedését eredményezné. A megmaradó gazdasági tevékenységek nem fenntartható módon hasznosítanák a megye erőforrásait, ami rontaná ezek állapotát és mennyiségét hosszútávon. Mindemellett tovább nőne a fejlettségbeli különbség a megye északi és déli része között.

Társadalmi szempontból elmaradna a hátrányos helyzetű csoportok és járás felzárkóztatása, nőne a szegregációval érintett területek aránya. Nem javulna, illetve idővel leromlana a szolgáltatási intézményrendszer és infrastruktúra, ezért csökkenne a megye lakosságvonzó és -megtartó képessége. A népesség különösen a megye kevésbé fejlett részein a fokozódó elvándorlás miatt erősen csökkenne.

3.3 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósulásával környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

3.3.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a koncepció prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt negatív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján. Erősen negatív hatást a rendelkezésre álló információk alapján nem azonosítottunk, ezért ezt a kategóriát a táblázat nem is tartalmazza:

3. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt negatív irányú hatások értékelése

KÖZVETLEN ÉS GYENGE NEGATÍV HATÁSOK
<p><u>Föld, talaj:</u> Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajba szennyező anyagokat juttathatnak.</p>
<p><u>Levegő:</u> Az Ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák támogatása (P1) együtt jár mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével.</p>
<p><u>Víz:</u> Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajvízbe szennyező anyagokat juttathatnak. Vízhiányos területen végzett energianövény-termelés (P5) a talajvízszint maradandó süllyedéséhez vezethet.</p>
<p><u>Élővilág, biodiverzitás:</u> Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe. A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a természetes élőhelyek intenzívebb bolygatásával, az élővilág zavarásával. Intenzív vegyszerhasználattal járó energianövény-termelés (P5) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe. Zöldmezős beruházások (P2) természetes élőhelyeket szüntetnek meg.</p>
<p><u>Védett, Natura 2000 területek:</u> Ha új vonalas infrastruktúrák (P7) védett területeket vagy azok közvetlen környezetét érintik, akkor potenciálisan ronthatják azok állapotát.</p>
<p><u>Erőforrások, ásványok:</u> Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító ipari tevékenységek (P1) az erőforrások felélésével járhatnak. Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító kézműves tevékenységek (P6) az erőforrások felélésével járhatnak.</p>

KÖZVETETT ÉS GYENGE NEGATÍV HATÁSOK

Föld, talaj:

Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajszennyezéssel járó tevékenységeknek.

Levegő:

A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével, jellegénél fogva értékes természeti területeket is érintően.

Az üzleti szolgáltatások fejlesztése (P2) együtt jár a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével.

Víz:

Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajvíz-szennyezéssel járó tevékenységeknek.

Védett, Natura 2000 területek:

A védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozások (P3) potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát.

Erőforrások, ásványok:

Termálvíz turisztikai hasznosításának esetleges növelése (P3) a geotermikus energetikai hasznosítás lehetőségeit csökkenti.

3.3.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok kiváltása révén közvetett környezeti következményekkel járó folyamatok

Az alábbi táblázatban a 3.2.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott célok által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása c. fejezetben feltárt, a koncepció prioritásai által a természeti hatásviselőkre (föld, talaj, levegő, víz, élővilág, biodiverzitás, védett és Natura 2000 területek, természeti erőforrások, ásványvagyon) gyakorolt pozitív irányú hatásokat osztályozzuk a hatás ereje és közvetettsége alapján.

4. táblázat: Természeti hatásviselőkre gyakorolt pozitív irányú hatások értékelése

KÖZVETLEN HATÁS	ERŐS POZITÍV HATÁSOK:
	<u>Élővilág, biodiverzitás:</u> A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a természetes élőhelyeket közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók.
	<u>Védett, Natura 2000 területek:</u> A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a megye védett természeti területeit közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók.
	GYENGE POZITÍV HATÁSOK:
	<u>Föld, talaj:</u> Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk által a múltbeli talajszennyezések felszámolhatók.
	<u>Víz:</u> Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk által a múltbeli talajvíz-szennyezések felszámolhatók.
	<u>Élővilág, biodiverzitás:</u> Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a települési zöldhálózati elemeket képező települési zöldfelületek.

KÖZVETETT HATÁS	<p>ERŐS POZITÍV HATÁSOK:</p> <p><u>Levegő:</u></p> <p>Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkenti a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést.</p>
	<p>GYENGE POZITÍV HATÁSOK:</p> <p><u>Föld, talaj:</u></p> <p>A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket.</p> <p>A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közutak mentén jelentkező, közlekedési eredetű talajszennyezést.</p> <p>Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajszennyezéseket.</p> <p>Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket.</p>
	<p><u>Levegő:</u></p> <p>A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű levegőszennyezést is.</p> <p>Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a szálló port megkötő települési zöldfelületek.</p> <p>Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket.</p>
	<p><u>Víz:</u></p> <p>A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket.</p> <p>Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajvíz-szennyezéseket.</p> <p>Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket.</p>
	<p><u>Élővilág, biodiverzitás:</u></p> <p>A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedés élővilágot zavaró hatásait is.</p> <p>Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkenti a fosszilis energiahordozók égetéséből származó, az élővilágot is zavaró légszennyezést.</p> <p>Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket.</p>
	<p><u>Védett, Natura 2000 területek:</u></p> <p>A minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztés (P3) a védett területeket jobban terhelő hasznosítási módok helyett kevésbé környezetterhelő attrakciókat alakíthat ki.</p>
	<p><u>Erőforrások, ásványok:</u></p> <p>Biomassza termelő ültetvények (P5) hozadéka csökkenti a nem megújuló fosszilis energiahordozók, és az esetleg nem megújuló erdőgazdálkodásból származó fa tüzelőanyag használatát.</p>

3.4 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása esetén a környezetet érő hatások

3.4.1 Hatás a földre, talajra

Lehetséges negatív hatásként a veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) a talajba szennyező anyagokat juttathat. Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajszennyezéssel járó tevékenységeknek.

Gyengébb, közvetett pozitív hatás várható a korszerű mezőgazdasági technológiák alkalmazásától (P1), ha ezek a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra cserélnek jelenleg alkalmazott termelési módszereket. A magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajszennyezéseket. Mindez potenciális veszélyt teremthet a talajszennyezéshez. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közutak mentén jelentkező, közlekedési eredetű talajszennyezést. Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk keretében múltbeli talajszennyezések számolhatók fel.

Az erdőtelepítések segíthetnek a kisvízfolyásokból adódó eróziós károk csökkentésében, ezáltal pozitív hatást gyakorolva a talaj megőrzésére.

3.4.2 Hatás a levegőre

Negatív hatással járhat az ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák támogatása (P1), hiszen ezek együtt járnak mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű légszennyezésének növekedésével. Az üzleti szolgáltatások fejlesztése (P2) és a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) is a szállítási/személyforgalmi közlekedés közlekedési eredetű légszennyezésének növekedéséhez vezet, utóbbi - jellegénél fogva - értékes természeti területeket is érintve.

Erős pozitív hatással jár az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5), amelyek csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést.

Gyengébb, áttételes haszna lehet a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységeknek (P2), hiszen ezek kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű levegőszennyezést is. Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a szálló port megkötő települési zöldfelületek.

3.4.3 Hatás a vízre, felszíni és felszín alatti vizekre (ide értve az ár- és belvizeket is)

A negatív hatású beavatkozások között említhetők a veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1), amely a talajvízbe szennyező anyagokat juttathatnak. Különös figyelmet érintő terület ebből a szempontból a megye északi fele, amely nagy kiterjedésben a Balaton védendő vízgyűjtő területéhez tartozik. Zöldmezős beruházások (P2) természetes állapotú területeket tesznek ki potenciálisan talajvíz-szennyezéssel járó tevékenységeknek. Vízhányos területen végzett

erdőgazdálkodás (P1) vagy energianövény-termelés (P5) a talajvízszint maradandó süllyedéséhez vezethet.

A korszerű mezőgazdasági technológiák (P1) ezzel szemben a talajt kevésbé szennyező/terhelő művelési megoldásokra is cserélhetik a jelenlegieket. Ez különösen fontos a megye nitrát-érzékeny területein (Észak-Somogy, Dráva-mente, és további nagyobb területek). Magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Az innovatív hulladék-feldolgozó és hasznosító tevékenységek (P5) áttételesen hozzájárulhatnak meglévő illegális hulladéklerakások felszámolásához, és jövőbeniek elkerüléséhez, ezzel csökkentve a potenciális talajvíz-szennyezéseket. Településfejlesztési beruházások (P7) során az esetleges barnamezős rehabilitációk során a múltbeli talajvíz-szennyezések felszámolhatók.

3.4.4 Hatás az élővilágra, a természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra

Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathatnak a környezetbe. További negatív hatása lehet azon zöldmezős beruházásoknak (P2), amelyek természetes élőhelyeket szüntetnek meg. A megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) együtt jár a természetes élőhelyek intenzívebb bolygatásával, az élővilág zavarásával. Az intenzív vegyszerhasználattal járó energianövény-termelés (P5) az élővilágra veszélyes anyagokat juttathat a környezetbe.

A természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a természetes élőhelyeket közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő, így ezen hatásviselőre közvetlen és erős pozitív hatást gyakorló beruházások is várhatók.

További pozitív hatás várható a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységektől (P2), hiszen azok kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket. Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó, az élővilágot is zavaró légszennyezést, ugyanakkor fokozzák a hulladék-elhelyezés problémáját. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedés élővilágot zavaró hatásait is. Településfejlesztési beruházások (P7) során növelhetők a települési zöldhálózati elemeket képező települési zöldfelületek.

3.4.5 Hatás az országos jelentőségű védett természeti, illetve Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére

Negatív hatása lehet a védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozásoknak (P3), amelyek potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát. Ha új vonalas infrastruktúrák (P7) védett területeket vagy azok közvetlen környezetét érintik, akkor potenciálisan ronthatják azok állapotát, csökkenthetik biodiverzitását.

Közvetlen és erős pozitív hatása lesz a természeti örökség-védelmi beavatkozásoknak (P6), hiszen ezek között a megye védett természeti területeit közvetlenül fejlesztő, állapotuk megőrzését segítő beruházások is várhatók.

További pozitív hatással járhatnak a minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztések (P3), ha védett területeket jobban terhelő hasznosítási módok helyett kevésbé környezetterhelő attrakciókat alakítanak ki.

3.4.6 Hatás a természeti erőforrások megújulására, használatára (ideértve az ásványvagyont is)

Esetlegesen agyagot vagy más ásványokat hasznosító ipari (P1) és kézműves tevékenységek (P6) az erőforrások felélésével járhatnak. Potenciálisan negatív hatása a termálvíz turisztikai hasznosításának esetleges növelésének (P3) az, hogy csökkenti a geotermikus energetikai hasznosítás lehetőségeit.

Pozitív hatásként azonosítható a biomassza termelő ültetvények létesítése (P5), mert ezek csökkentik a nem megújuló fosszilis energiahordozók, és az esetleg nem megújuló erdőgazdálkodásból származó fa tüzelőanyag használatát. Ugyanakkor az égetésre szánt energianövény-termelésnek káros karbonháztartási következményei is vannak, ld. erről a klímahatásokkal foglalkozó következő fejezetet.

3.4.7 Hatás a klímára

A klíma összetett környezeti elem, így a legtöbb környezeti hatással rendelkező beavatkozásnak legalább áttételesen éghajlati vonatkozásai is vannak.

A negatív hatások között említhető az Ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák fejlesztése (P1), amelyek mind a termelő létesítmények pontszerű, mind a szállítási/személyforgalmi közlekedés diffúz, közlekedési eredetű üvegház-hatású gáz (ÜHG) kibocsátásának növekedésével is együtt járnak. Az üzleti szolgáltatások bővítése (P2) és a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) is hasonló ÜHG-kibocsátás növekedést okoz a kiváltott szállítási/személyforgalmi igények miatt. A biomassza esetleges égetési célú előállítás (P5) dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, mert mind a klímavédelem, mind a körforgásos gazdaság szempontjából káros.

Pozitív hatással járhatnak a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2), amelyek kiválthatnak jelenlegi, környezetterhelő tevékenységeket, csökkentve az ÜHG-kibocsátást. A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon hozzá járul a klímatudatosság növeléséhez is. Az energiafogyasztás racionalizálása, és a megújuló energiaforrások részarányának növelése (P5) csökkentik a fosszilis energiahordozók égetéséből származó légszennyezést. A periférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6) hosszú távon hozzá járul a klímatudatosság növeléséhez is. A környezetbarát közlekedési módok (P7) potenciálisan csökkentik a közúti gépjárműforgalmat, és így a közlekedési eredetű ÜHG-kibocsátást is.

3.4.8 Hatás az épített környezetre, települési környezetre, épített örökségre (ideértve a Világörökségi értékeket is)

Potenciálisan negatív hatása lehet az épületeken elhelyezett fotovoltaiikus paneleknek és napkollektoroknak (P5), amelyek ronthatják a településképet.

A koncepcióban található információk alapján nem lehet megítélni, hogy a településképre milyen hatással lesznek a tervezett új ipari (P1) és gazdasági létesítmények (P2). Ezek hatását településképi előírásokkal kell a megfelelő irányban befolyásolni.

A legjelentősebb pozitív hatás azon kisléptékű településfejlesztési beavatkozásokról (P7) várható, amelyek akár jelentős mértékben is javíthatják a megye kistelepüléseinek településképet.

Gyengébb pozitív hatásként a települési turisztikai attrakciók (P3) is várhatóan javítják az érintett településképet.

Somogy megye jelenleg nem rendelkezik világörökségi helyszínnel. A Magyarországi tájházak hálózata világörökségi várományos helyszín részhelyszínei közül a megye 5 település (Zamárdi, Lakócsa, Karád, Buzsák, Vörs tájházai által érintett .

Somogy megye régészeti lelőhelyekben gazdag terület, ahol számtalan őskori, bronzkori, avarkori, árpád-kori és későbbi lelet vár még feltárássra. Jelenleg 2774 nyilvántartott és 47 egyedileg védett régészeti lelőhely található a megyében. A koncepció jelenlegi tartalma alapján nem látunk olyan intézkedést, amely ezekre különösebb hatással járna, ugyanakkor feltétlenül fontos az örökségvédelmi jogszabályok betartása mind a mezőgazdasági tevékenységek, mind az ipari-közlekedési infrastruktúra-fejlesztése, mind pedig turisztikai attrakció-fejlesztések esetén.

Figyelembe véve, hogy régészeti, műemléki értékeink nem megújuló forrásai kulturális örökségünknek, fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékei számára. A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni.

3.4.9 Hatás a tájra, a táj eltartó képességére, helyi gazdaságra

A hatásvizsgálat ezen fejezete két olyan értékelési szempontot tartalmaz (táji és gazdasági hatások), amelyet célszerű külön vizsgálni.

Hatás a tájra, a táj eltartó képességére

- Újabb mezőgazdasági területek művelésbe vonása, illetve a meglévő területek intenzívebb művelése jelentős negatív hatást eredményezhet a tájszerkezetben (P1), mivel a térségi zöldinfrastruktúra-hálózat számos eleme veszélybe kerülhet, vagy megszűnhet (pl. a tradicionális tájszerkezethez tartozó mezsgyék, erdősávok, melyek jelentősége kiemelkedő mind a tájkép, tájjelleg, mind pedig az ökológia szempontjából). Szintén a mezőgazdasági termelés fokozáshoz köthető vizuális és funkcionális tájhasználati konfliktust eredményezhetnek az iparszerű mezőgazdasági létesítmények, melyek markánsan jelennek meg a tájképben, továbbá koncentrált környezeti terhelést is eredményezhetnek (P1). Ezek negatív hatása körültekintő tájbaillesztéssel mérsékelhető. Negatívan befolyásolhatják a tájképet és a tájkaraktert a nem megfelelően kialakított, elhelyezett új iparterületek, ipari parkok, melyek tájidegen elemként jelenhetnek meg a somogyi dombvidéken (P1).
- A jelentős turisztikai fejlesztések (pl. nagyobb szálláshelyek, tematikus parkok, élményparkok kialakítása) az előbbiekhöz hasonlóan negatív hatással bírhat a tájkarakterre (P3). Ez különösen a megye északi részén, a Balaton térségében jelenthet nagy veszélyt. Különösen kerülni kell ezen létesítmények megjelenését a magasabban fekvő területeken, valamint a Megyei Területrendezési Terv Tájképvédelmi terület övezetébe tartozó térségekben, mivel ezen helyeken tájképi szempontból még jelentősebb károkat okozhatnak.
- A megújuló energiaforrások bizonyos fajtáinak nem megfelelő helyeken való alkalmazása elsősorban vizuális tájhasználati konfliktust eredményez. Különösen igaz ez a napelemparkokra, valamint a szélérőművekre (P5). Mindkét esetben a részletes hatásvizsgálatok, tájbaillesztési vizsgálatok jelentősége kiemelten fontos a tájkarakterterületek megőrzése érdekében, melyekhez a készülő országos tájkarakter-kutatás eredményeinek figyelembevételére elengedhetetlen. Ugyanez igaz az energiaültetvényekre is, melyek merőben eltérnek a megye természetes, illetve természetközeli vegetációjának karakterétől (P5).
- Az új vonalas infrastruktúraelemek negatív hatással lehetnek mind a tájjellegre, mind pedig a tájszerkezetre, mivel egyrészt a tájképben markánsan jelennek meg, másrészt élőhelyfragmentáló hatásuk is jelentős. Ezen kedvezőtlen hatások különösen a megye érintetlenebb, természeti-táji szempontból legértékesebb térségeiben jelentkezhetnek

(pl. Duna-Dráva Nemzeti Park területéhez tartozó Dráva-menti részek, a Zselici és a Boronka-melléki Tájvédelmi Körzetek térségei) (P7).

Pozitív hatást eredményezhet a természetkímélő mezőgazdasági művelés terjedése az EU Közös Agrárpolitikájával összhangban (pl. zöldítés), mely eredményeként a tájszerkezet és így a tájkép is diverzebbé válik (P1). E folyamat az eddigi intenzíven művelt mezőgazdasági területek rehabilitációjaként is értelmezhető. Elsősorban a városi térségek peremterületein az újabb ipari fejlesztések megvalósulhatnak barnamezős területek rehabilitációjával is, melyek táji szempontból jelentős pozitív hozzáadékkal bírnak (P1). Elsősorban a nagyobb városok (pl. Kaposvár, Marcali, Nagyatád) esetében lehet ezen folyamatoknak kiemelt szerepe.

A különböző ökoturisztikai és falusi turizmushoz kapcsolódó fejlesztések nem csak az épített örökség megőrzéshez járulhatnak hozzá, hanem a tradicionális művelési módok megőrzésével, felélesztésével együtt a jellegzetes somogyi tájkarakter-területek megóvásához, erősítéséhez is (P3). Ugyanez igaz a Balatontól délre elhelyezkedő borvidéki területek fenntartható turisztikai hasznosítására is, mely katalizálja a szőlőtermő területre jellemző tájkarakter megőrzését (P3). Az előbbiekhöz kapcsolható közvetett pozitív hatás lehet a rekreációs és turisztikai tevékenységek eredményeként az itteni tájak (jellegzetes tájkarakter-területek) megbecsültségének növekedése is. A fokozódó turisztikai fejlesztések lehetőségeket teremthetnek a roncsolt területek (pl. bányaterületek) tájrehabilitációjához a rekreációs-turisztikai utóhasznosítás érdekében (P3).

A periférikus térségekben a munka világába történő visszavezetést szolgáló programok jelentős pozitív hatással lehetnek a tájgondozásra, tájfenntartásra, melyekhez kapcsolódó tevékenységek jellemzően nagy élők munkai igényűek. Ezen folyamat a tradicionális tájszerkezet megőrzéséhez, visszaállításhoz tud hozzájárulni (pl. hagyományos művelési módok alkalmazása) (P6).

Hatás a helyi gazdaságra

Erős és közvetlen pozitív hatás várható a mezőgazdasági és ipari fejlesztésektől (P1), a vállalkozás-fejlesztési (P2) és a turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozásoktól (P3), amelyek jelentősen erősíthetik a munkaerőpiaci keresletet. A periférikus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés (P6) jelentősen erősíthetik a hátrányos helyzetű lakosok általános foglalkoztathatóságát.

Gyengébb vagy áttételes pozitív hatással járnak a képzettség, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése (P4), amelyek javítják a lakosság általános foglalkoztathatóságát. A hulladék-ipar ösztönzése (P5) erősítheti a munkaerőpiaci keresletet. A mobilitás, megközelíthetőség fejlesztése (P7) áttételesen segíti a helyi gazdaság fejlődését, javítva a vállalkozási környezetet és a megye általános versenyképességét.

A prioritások között nem találtunk olyat, amely a helyi gazdaságra nézve negatív hatásokkal járna.

3.4.10 Hatás a térszerkezetre, területfelhasználásra

Összességében a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkenése várható a koncepció célrendszerében megfogalmazott átfogó cél megvalósításának eredményeként. Emellett, a megye fokozatos felzárkózásának eredményeként a koncepció hatására a Dél-Dunántúli régió országos

fejlettségi átlaghoz való felzárkózása is valószínűsíthető, ami egy kiegyensúlyozottabb országos térszerkeze kialakításához tud hozzájárulni.

A járásközpontok, városok funkcióinak megerősítése területi célok eredményeként a város-vidék kapcsolatok erősödése várható, amelynek minden település nyertese a szolgáltatások jobb elérésén és a közlekedési kapcsolatok javulásán keresztül. A megyeszékhelyre tervezett jelentős volumenű fejlesztések jelentős része a környező településekkel történő szorosabb együttműködésben valósíthatóak meg eredményesen (pl. megújuló energia fejlesztések), így Kaposvár és az agglomerációs települések kapcsolatának javulása várható.

A térszerkezetre nézve potenciálisan negatív hatások között említhetjük a mezőgazdasági fejlesztések (P1) között az esetlegesen növekvő nagytáblás, monokultúras gazdálkodást, valamint a hasonló nagytáblás, monokultúras gazdálkodás keretében végzett energianövény-termesztést (P5), amelyek rontják a tájhasználati minőséget. Új vonalas infrastruktúrák (P7) összefüggő természeti területeket vághatnak ketté.

Erős és közvetlen pozitív hatása lehet a természeti örökség-védelmi beavatkozások (P6) között a megye degradált természeti területeinek és kultúrtájainak helyreállítását célzó beruházásoknak.

További pozitív hatások várhatók az új iparterületek esetleges kialakítása (P1) nyomán, hiszen ezek koncentrálnak az ilyen jellegű tevékenységeket, javítva a települési vagy külterületi térszerkezetet.

Itt is ki kell emelnünk, hogy a területfejlesztési koncepció térhasználati elveket is rögzít, orientálva a megye területrendezési keretrendszerét. Ezekben is megfigyelhető a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek háttérbe szorulása: azok nem jelennek meg első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, inkább csak kiegészítenek egyes gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztési irányokat.

3.4.11 Hatás az érintett emberek egészségi állapotára, életminőségére (ideértve a zaj- és rezgésterhelést is)

Az ipari tevékenység növelése és a gépesített mezőgazdasági technológiák intenzifikálása (P1) egészségkárosító hatásokkal együtt járó környezetszennyező tevékenységeket is eredményezhet, ideértve a termeléssel vagy szállítással együtt járó zaj- és rezgésterhelést is. A lakóterületeket érintő új, vonalas infrastruktúrák potenciálisan közlekedési eredetű zaj- és rezgésterheléssel járhatnak.

Kifejezetten erős pozitív hatása lehet a megújuló energiahordozók intenzívebb használatának (P5), amely javítja a környezetállapotot és így az itt élők életminőségét is. Ehhez hozzájárulnak a kommunális fejlesztések (P5) is.

Közvetett pozitív hatásként a mezőgazdasági és ipari fejlesztések (P1), a vállalkozás-fejlesztési (P2) és turisztikai szolgáltatásfejlesztő beavatkozások (P3) a munkaerőpiaci kereslet erősítésével, míg a képzettség szintjének emelése, a nyelvi és informatikai készségek fejlesztése, a bölcsődék/óvodák bővítése (P4), a periférikus térségeket célzó szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés (P6) a foglalkoztathatóság erősítésével javítják közvetve az itt élők életminőségét. A mobilitás, megközelíthetőség fejlesztése és az egészségügyi/szociális ellátások fejlesztése (P7) is javítják az itt élők életminőségét és - az ellátások fejlesztése esetében - egészségi állapotát is.

3.4.12 Hatás a környezettudatos magatartásra, életmódra

Tekintettel a koncepció célrendszerében közvetve érvényesülő fenntarthatósági fókuszra, várható, hogy számos elem áttételesen segíti majd a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltását, viselkedésének megváltoztatását is.

Közvetlen és erős pozitív hatása lehet a megújuló energia-használatnak és az innovatív hulladékpari megoldások ösztönzésének (P5), valamint a fenntartható közösségi és alternatív közlekedési módok fejlesztésének (P7), amelyek széles körben járulhatnak hozzá a felhasználók, vállalkozók és munkavállalók környezettudatosságának növekedéséhez.

További pozitív hatásként a helyi termékek piacra juttatása (P1) ösztönzi a helyi termékek fogyasztását. A magas hozzáadott értékű, jellemzően jövőorientált és környezetbarát kutatás-fejlesztési tevékenységek (P2) növelik a vállalkozók és munkavállalók körében a környezettudatosságot. A minőségi turisztikai szolgáltatás-fejlesztés (P3) a szolgáltatók és látogatók figyelmét is ráirányítja a kevésbé környezetterhelő turizmus lehetőségeire és fontosságára. A képzettségi szint emelése (P4) és a periférián élő, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja (P6) hosszú távon ugyancsak hozzá járulnak a környezettudatosság növeléséhez.

3.4.13 Hatás a honvédelemre

A koncepció előreláthatóan nincs különösebb hatással semmilyen Somogy megyei honvédségi létesítményre.

Áttételes negatív hatásként azonosítható, hogy a határon túli látogatók számának növekedése (P3), vagy a közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7) közvetett nemzetbiztonsági kockázattal járnak, pl. egy globális egészségügyi veszélyhelyzet esetén.

Közvetett pozitív hatásként a képzettségi szint emelése (P4) és a helyi közösségek kohéziójának erősítése (P6) hosszú távon járulnak hozzá az állampolgári kötelességtudat növeléséhez is.

3.4.14 Hatás a hulladékgazdálkodásra

Általános negatív hatásként említhető, hogy az ipari tevékenység növelése (P1) együtt jár a gyártási, a vállalkozói/üzleti tevékenység bővülése (P2) a termelési és kommunális, a megemelkedő turisztikai látogatóforgalom (P3) pedig a kommunális hulladék mennyiségének növelésével. Utóbbi - jellegénél fogva - értékes természeti területeket is érintően kifejti ezen hatását.

Közvetlen és erős pozitív hatása lesz az innovatív hulladékpari megoldások telepítésének (P5), amely hozzá járul a megye hulladékgazdálkodásának fejlesztéséhez, közvetve pedig az érintettek körében környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakításához is.

További pozitív hozadéka lehet a magas hozzáadott értékű kutatás-fejlesztési tevékenységek ösztönzésének (P2), amelyek kiválhatnak jelenlegi, több hulladékot termelő tevékenységeket. A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon járul hozzá a környezettudatosság növeléséhez, így környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakításához (szelektív gyűjtés, csomagolásmentes életmód, házi komposztálás, a keletkező kommunális hulladékok mennyiségének csökkentése és összetételének racionalizálása) is.

3.4.15 Hatás a természeti és ember által előidézett (antropogén) kockázatokra

A kockázatok növekedése várható a következő beavatkozásoktól:

- Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó feldolgozóipari tevékenységek, intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági technológiák alkalmazása (P1) környezetkárosítás kockázatával járnak.
- A védett területekre irányuló turisztikai látogatóforgalmat növelő beavatkozások (P3) potenciálisan veszélyeztetik a védett természeti területek állapotát.

- A közlekedési átjárhatóságot javító intézkedések (P7) közvetve a közlekedési forgalom növekedéséhez, így az ezzel együtt járó baleseti kockázat emelkedéséhez vezetnek.

Meglévő kockázatokat csökkenthetnek az alábbi tevékenységek:

- A megújuló energia-használat és az innovatív hulladékpari megoldások ösztönzése (P5) jelentősen csökkent több, emberi tevékenységből eredő ökológiai kockázatot.
- A képzettségi szint emelése (P4) hosszú távon hozzá járul a környezettudatosság növeléséhez, ezzel csökkentve jövőbeni emberi beavatkozások természetkárosító kockázatait.

3.4.16 Hatás új környezeti konfliktusok, problémák, kockázatok megjelenésére, meglévők felerősödésére

Tekintettel arra, hogy a vizsgált területfejlesztési koncepció kitörési pontokat keres Somogy megye számára, ezek között elkerülhetetlenül találkozunk olyanokkal, amelyek esetében a tervezett beavatkozások valamely környezetvédelmi szemponttal ütközésbe kerülnek majd. Az egyes prioritások esetén az alábbi lehetséges konfliktusokat azonosítottuk:

- Veszélyes anyagokat és technológiákat alkalmazó, vagy zaj/rezgés, illetve szag kibocsájtásával lakóterületet zavaró feldolgozóipari tevékenységek letelepítése (P1) konfliktushelyzethez vezethet az érintett lakossággal.
- Természetes élőhelyeket, védett természeti területeket célzó turisztikai attrakciófejlesztés (P3) igényei ütközhetnek az ökológiai, természetvédelmi szempontokkal.
- A biomassza esetleges égetési célú előállítás (P5) ütközik a klímavédelmi, dekarbonizációs szempontokkal.
- A kulturális és természeti értékek védelme (P6) miatt esetlegesen életbe lépő korlátozások konfliktust eredményezhetnek az érintett lakossággal és vállalkozásokkal.
- Új vonalas infrastruktúrák (P7) tájképet rontó hatással járhatnak, összefüggő természeti területeket és élőhelyeket vághatnak ketté.

3.4.17 A megvalósítás kumulatív hatása

Ha a 3.1.2 fejezetben található, egyes prioritások által potenciálisan befolyásolt környezeti hatásviselő kategóriákat egyszerű matematikai módszerekkel elemezzük (a pozitív és negatív hatásokat erősségüknek megfelelően +1, és +2, illetve -1 és -2 értékkel helyettesítve, a vegyes hatásokat nullának véve, ezeket különböző kategóriákon átlagolva, ugyanakkor figyelmen kívül hagyva a csak negatív irányban értékelt, környezeti konfliktusokról szóló utolsó oszlopot), akkor a sokelemű környezeti hatásvizsgálat szerteágazó összefüggérendszeréből informatív összesített eredményeket olvashatunk le:

- A legtöbb prioritás által befolyásolt hatásviselők (db):
 - o Klíma (7)
 - o Helyi gazdaság (7)
 - o Humán egészségi állapot, életminőség (7)
 - o Környezettudatos magatartás (7)
- A prioritások által legpozitívabban érintett hatásviselők (átlag):
 - o Helyi gazdaság (1,6)
 - o Környezettudatos magatartás (1,3)
 - o Humán egészségi állapot, életminőség (1,2)

- A prioritások által legnegatívabban érintett hatásviselők (átlag):
 - o Természeti erőforrások, ásványvagyon (-0,3)
 - o Táj, tájszerkezet (-0,3)
 - o Természeti és humán kockázatok (0,0)
 - o Honvédelem (0,0)
- A legtöbb hatásviselőt érintő prioritások (db)
 - o P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása (14)
 - o P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés (14)

P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása (14) Ha az intézkedések értékeit prioritásonként átlagoljuk, akkor azt látjuk, hogy a mezőgazdaság- és iparfejlesztést célzó P1 és a turisztikai fejlesztést tartalmazó P3 prioritások járnak a leginkább negatív összesített hatásokkal a környezeti hatásviselőkre nézve. A legpozitívabb hatása – értelemszerűen – a kifejezetten fenntarthatóság-fókuszú P5 prioritásnak van, amelyet a közösségfejlesztő P6 prioritás követ:

5. táblázat: Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga prioritásonként

PRIORITÁSOK		Környezeti hatásviselőkre kifejtett hatások átlaga
P1	Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló önfenntartó szociális gazdaság megalapozása	-0,5
P2	A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban	0,4
P3	Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése	-0,1
P4	A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása	0,4
P5	A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása	0,9
P6	A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása	0,7
P7	Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés	0,4

A fenti adatokból világosan kirajzolódnak a koncepció gazdaság-élnékítésre (beruházás-ösztönzésre, foglalkoztatás-bővítésre és turizmus-fejlesztésre) fektetett fő hangsúlyai, és egyértelműen látható e terület szempontjainak potenciális ütközése a környezeti és fenntarthatósági érdekekkel.

3.4.18 Az országhatáron áterjedő környezeti hatások lehetősége

Közvetlen országhatáron átnyúló hatás várható néhány, az egyes prioritások alatt felsorolt alábbi beavatkozástól:

- A P6 prioritás egyes, határmenti közösségi kapcsolatok erősítését is magába foglaló beavatkozásai;
- A vállalkozások közötti együttműködések P2 prioritásban tervezett támogatása;
- A P3 prioritás egyes, az ez idáig alulhasznosított, ugyanakkor páratlan ökológiai értékekkel rendelkező Dráva menti területeket határmenti együttműködés keretében célzó attrakció-fejlesztései;
- A határmenti közlekedési kapcsolatok, határátkelési pontok P7 prioritásban tervezett fejlesztése, kapacitásbővítése.

Ugyanakkor az éghajlati változások és hatások – természetükből adódóan - nem állnak meg a politikai határoknál. A Kárpát-medence természetföldrajzi és gazdasági értelemben is természetes és régóta kialakult makrorégió, ahol a klímaváltozás hatásai, és a kapcsolódó alkalmazkodási kihívások is közösek, ugyanakkor az egyes rész-térségeket tértípusonként különböző módon érintik, és a helyi társadalmi, gazdasági és politikai körülmények által meghatározott, azokra szabott válaszlépéseket követelnek meg:

- Határon túli munkavállalókat vonzhatnak, és így az ingázóforgalmat erősíthetik a munkahelyteremtő, gazdaság-élénkítő beavatkozások (P1, P2, P3);
- Növelhetik a határon túlról érkező turistaforgalmat a turisztikai attrakciók fejlesztése (P3) és a megyében tervezett további sportcélú és kulturális beavatkozások (P6);
- A határon túlról érkező vagy oda tartó közúti forgalom növekedését eredményezhetik a megye átjárhatóságát vagy a lakott területek elkerülését javító közúti fejlesztések (P7).

3.5 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának társadalmi hatásai

3.5.1 Népeségre és népességmegtartó képességre gyakorolt hatások

A felülvizsgált területfejlesztési koncepció céljai közvetve a megye népességmegtartó és vonzó képességét javítják. A megye foglalkoztatási helyzetének javítása átfogó cél gazdasági oldalról támogatja a lakosságmegtartást és -vonzást, míg a megye térszerkezetéből eredő különbségek csökkentése a lakókörnyezet fejlesztésén és a társadalmi különbségekből fakadó feszültségek enyhítésén keresztül járul hozzá népesség megtartásához és új lakók vonzásához.

3.5.2 Foglalkoztatásra gyakorolt hatások

A megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél megvalósítása kedvező hatással lesz a foglalkoztatásra. Az átfogó cél elérését megfelelően támogatni fogják a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése tematikus cél, valamint a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése alá tartozó intézkedések.

Emellett, az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél is új munkahelyek létrehozásával valósítható meg, és egyúttal javítja is a megye munkaerővonzó képességét, ami hosszabb távon további foglalkoztatásnövelő hatással járhat.

Mindemellett, a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél intézkedései a helyi közösségek szintjén járul hozzá a foglalkoztatáshoz, különösen Belső-Somogy és a két KLH-s járás (Barcsi, Csurgói) hátrányos helyzetű településein.

3.5.3 Életminőségre, szabadidő eltöltésére, egészségi állapotra, szociális helyzetre gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél az életminőség javulásához és szabadidő eltöltési lehetőségek bővüléséhez járul hozzá, míg a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél az egészséges élelmiszer előállításán, és különösen a biotermelés részarányának növelésén keresztül járul hozzá a megye jobb egészségi állapotához. Emellett, ugyanezen cél a helyi közösségek megerősítésén és a szociális gazdaság fejlesztésén keresztül is az érintett Belső-somogyi és határmenti KLH-s járási települések lakóinak mentális egészségét is kedvezően befolyásolja.

Szintén kedvező egészségügyi és szociális hatás várható a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus céltól is.

3.5.4 A társadalom biztonságérzetére, veszélyeztetettségére gyakorolt hatások

A koncepció a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó célja a foglalkoztatottság növelését célozta meg, ami jelentős mértékben képes javítani a lakosság anyagi biztonságérzetét.

Emellett a hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél szintén csökkentheti az érintett lakosság veszélyeztetettségét, illetve javíthatja a teljes lakosság biztonságérzetét a szegregációs folyamatok megfordításával, a leszakadó társadalmi rétegek integrációjával. Különösen a belső-somogyi, a balatoni háttértelepülések és a Barcsi, valamint Csurgói KLH-s járások esetében várható jelentős változás.

3.5.5 Az esélyegyenlőségre, esélyteremtésre, társadalmi felzárkózásra gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább veszélyeztetett lakosság felzárkózását hivatott megvalósítani, kiemelten Belső-Somogy és a KLH-s Barcsi és Csurgói járás településein.

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél, kiemelten a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javítása, valamint a közlekedési infrastruktúra fejlesztése szintén jelentős mértékben hozzájárul az esélyteremtéshez és a társadalmi felzárkózáshoz.

Mindemellett a különböző társadalmi csoportok esélyegyenlőségének megteremtése horizontális cél a koncepció teljes célrendszerét átfogva, minden egyes célkitűzés megvalósítását az esélyegyenlőség és társadalmi felzárkózás szempontjainak figyelembevétele mellett tervezi.

3.5.6 A helyi kultúra fejlődésére gyakorolt hatások

A hátrányos helyzetű népesség-csoportok társadalmi integrációjának elősegítése tematikus cél a helyi közösségek megerősítésére is kitér, aminek részét képezi a helyi természeti értékek közös gondozása, a körük épülő programok, esetleges hagyományok ápolása is. A koncepció ezen túlmenően nem fogalmaz meg célokat a helyi kultúra vonatkozásában.

3.6 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósításának gazdasági hatásai

3.6.1 A természeti erőforrásokra gyakorolt hatások

A helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzésén keresztül a nem megújuló természeti erőforrások használatát hivatott csökkenteni (kőolaj, földgáz, szén, tüzifa), ezért az kedvezően hat a természeti erőforrások megőrzésére.

Területi szinten Kaposvár esetében fokozottan igaz a fenti megállapítás, hiszen a megyeszékhely célja, hogy a város 2030-ra teljes egészében megújuló energiából fedezze energiaszükségletét.

3.6.2 Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezetére gyakorolt hatások

A koncepció egyik átfogó célja a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó különbségek csökkentése: esélyegyenlőség minden somogyi polgár számára, ezért mind az ipari, mind a kereskedelmi tevékenységben meglévő jelentős területi különbségek mérséklődése várható a területi felzárkózást támogató intézkedések közvetett hatásain keresztül. Elsősorban a megye kevésbé fejlett részeinek adottságaihoz és meglévő tapasztalataihoz illeszkedő feldolgozóipari ágazatokban (élelmiszeripar, faipar és feldolgozás, gépipar, fémmegmunkálás), valamint a kapcsolódó kereskedelmi tevékenységben várható kedvező változás.

3.6.3 A mezőgazdaságra gyakorolt hatások

A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél többek között a mezőgazdaság környezettudatos, fenntartható módon történő fejlesztésére is kitér. Emellett, a Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javításában is fontos szerepet szán az élőkommunka igényes mezőgazdaságnak, így összességében kedvező hatás várható a mezőgazdaság tekintetében mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

3.6.4 Az erdőgazdálkodásra gyakorolt hatások

A megye az országos átlagot meghaladó erdővagyonnal rendelkezik, így az új területfejlesztési koncepció erdőgazdálkodásra gyakorolt hatása is fontos szempont. Ennek megfelelően A megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél is kitér az erdővagyonra. A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél az erdőgazdálkodást a szociális gazdaság fejlesztésének egyik javasolt eszközeként jeleníti meg, ami várhatóan kedvező hatással lesz az erdőgazdálkodás volumenére a 2021-27-es időszakban.

Fontos szerep hárul erdőgazdálkodás szempontjából a vadgazdálkodásra, különös tekintettel növény- és mindenevő nagyvad fajok (gímszarvas, őz, dámszarvas, muflon, vaddisznó) populációk kontroll alatt tartására. Ezen fajok fő élőhelyét (évszaktól függően eltérő mértékben) az erdőterületek jelentik, jó alkalmazkodó- és stressztűrő-képességüknek köszönhetően túlszaporodásra hajlamosak, amelyet a klímaváltozási folyamatok sem gátolnak, táplálékigényüket pedig a bőséges lehetőségeket nyújtó mezőgazdasági és erdőterületekről elégítik ki. A nagyragadozók kiirtása és az állati járványügyi kockázatok csökkenése miatt a természetes egyensúly, és így az erdőgazdálkodás fenntarthatósága

csak a populációk folyamatos monitorozásával és vadászat útján történő létszámcsökkentéssel biztosítható.

3.6.5 Az idegenforgalomra gyakorolt hatások

Az idegenforgalom fejlesztése a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél részeként jelenik meg a legátfogóbban, hiszen a megye természeti, táji és kulturális értékeinek bemutatása hatalmas, eddig csak korlátozottan kiaknázott turisztikai lehetőséget jelent.

Emellett, a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása tematikus cél elérését részben a turizmus fejlesztésén keresztül tervezi megvalósítani a megye.

A szektor megyei gazdaságfejlesztésben elfoglalt kiemelt szerepét jól mutatja, hogy mindegyik területi részegységben nevesítésre kerül, mint az érintett térség egyik kiemelt fejlesztési eszköze, így a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet mellett Kaposvár, a járásközpontok, Belső-Somogy és a határmenti komplex programmal fejlesztendő Barcsi és Csurgói járások esetében is.

3.6.6 A vízgazdálkodásra gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése több szempontból is a vízgazdálkodás fejlődését vetíti előre. Egyrészt, tervben van a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítása az előírt vízminőség biztosítására. Másrészt cél a településeken képződött folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz), illetve szennyvíz gazdaságosan kiépíthető és fenntartható módon történő elvezetésének és kezelésének támogatása.

Emellett a helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél keretében a megye melegvíz-bázisának az önellátó közösségi üvegházi növénytermesztés során történő használata is tervben van.

3.6.7 Az energetikára gyakorolt hatások

A Helyi szintű körforgásos gazdasági struktúrák kialakítása, a termelést, közösségek önellátását segítő fejlesztések támogatása tematikus cél egyik kiemelt fókuszja az energiaellátásban való függetlenség elérése. Ennek érdekében cél a helyi szinten elérhető – elsősorban megújuló – energiaforrások felhasználására alapozott közösségi szintű energiatermelő- és ellátórendszerek elterjedésének ösztönzése, ami jelentős mértékben képes növelni Somogy megye energiafüggetlenségét. Ennek keretében cél a megújuló energia széleskörű alkalmazása is, ezért a megújuló energiaforrások részarányának növekedése várható a megye energiamixében.

3.6.8 A közlekedésre gyakorolt hatások

Az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél a közúti és vasúti infrastruktúra fejlesztését is magában foglalja. A munkaerő mobilitásának fokozása, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés érdekében a megye közlekedési infrastruktúra fejlesztésénél egyrészt cél a foglalkoztatási és szolgáltató térségi vonzásközpontok településekről való elérhetőségének javítása, másrészt a transeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) még hiányzó elemeinek kiépítése, azaz a térségi/nemzetközi kapcsolatok elmélyítése. A megfogalmazott célok elérése esetén kedvező változások várhatóak a megye közlekedésében.

3.6.9 A műszaki infrastruktúrára gyakorolt hatások

A koncepció a megye műszaki infrastruktúrájának fejlődését célozza meg. Az előző pontban bemutatott infrastrukturális fejlesztések mellett az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése tematikus cél keretében tervben van a környezetvédelmi infrastrukturális ellátottság javítása (települési zöldfelületi rendszerek, szennyíz és folyékony hulladék (nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz) elvezetése), és a jellemzően hátrányos helyzetű népesség által lakott leromlott, szegregált vagy szegregálódó városi területek leszakadásának megakadályozása az érintett területek környezeti megújításával.

3.6.10 A térség versenyképességére gyakorolt hatások

A területfejlesztési koncepció a teljes célrendszer szintjén a versenyképesség javítására törekszik, ugyanakkor különösen a megye foglalkoztatási helyzetének javítása, a gazdasági aktivitás növelése átfogó cél és a megye belső erőforrásainak fenntartható hatékony hasznosítása az ökológiai-, társadalmi- és gazdasági szempontok figyelembevételével átfogó cél lesz, közvetlen hatással a javuló versenyképességre. Tematikus célok szintjén a XXI. századi globális kihívásokra választ adó gazdasági tevékenységek fejlesztése, támogatása (feldolgozó-, élelmiszer és szolgáltatóipar, valamint agrárium fejlesztése, K+F+I, piacra jutás támogatása, befektetésösztönzés); a piacképes tudást biztosító képzési struktúra és a lakosság kompetenciáinak fejlesztése; valamint az infrastrukturális elemek fejlesztése, kiépítése, a szolgáltatási intézményrendszer megerősítése célok járulnak hozzá a legközvetlenebbül a megye versenyképességének javulásához.

3.7 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció összefoglaló értékelése a környezeti, társadalmi, gazdasági következmények alapján, feltárt konfliktusok értékelése, a környezeti, társadalmi, gazdasági szempontból elfogadható változatok meghatározása

A most készülő területfejlesztési koncepció jövőképe megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt.

Ugyanakkor a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a koncepció gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- A potenciális konfliktusok egyik fő területét jelentik a turisztikai beavatkozások. Bár a koncepció tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak. Különösen ilyenek lehetnek azok, amelyek közvetlenül természeti területeknek a korábrinál nagyobb látogatóforgalom előtti feltárásával, érzékeny természeti erőforrások (pl. termálvíz) fokozott kiaknázásával, vagy érzékeny ökológiai rendszerek (Balaton, Dráva-mente, vagy a megye további kiemelkedő kultúrtájai) intenzívebb turisztikai hasznosításával történnek.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott

kizsigerelése, karbonegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása).

- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a koncepcióban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával jár, így befolyásolja a településképet.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztés is található.

A koncepció célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. Gazdasági szempontból a megye versenyképességének javulása várható a legnagyobb fejlődési potenciállal rendelkező feldolgozóipar, élelmiszeripar, turizmus, egészségipar fejlődésén, valamint a vállalatok piacra jutási és K+F+I képességének fejlődésén keresztül.

Társadalmi szempontból fejlődés várható az esélyegyenlőség az oktatási, képzési és kompetenciafejlesztési lehetőségeken keresztül, valamint erősödik a társadalmi felzárkózás a hátrányos helyzetű térségek és csoportok felzárkóztatásán keresztül. Emellett megerősítésre kerülnek a helyi közösségek, amelyeknek javul az önellátó képességük és függetlenségük, és javulnak a lakosok életkörülményei a környezetvédelmi infrastruktúra, valamint a közúti és vasúti közlekedés fejlesztésével, valamint a térségi humán közszolgáltatások (közoktatási, közművelődési, egészségügyi) és szociális ellátások elérhetőségének javításával.

Az alapvetően kedvező irányú változások ugyanakkor számos konfliktust is okozhatnak. A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már itt lévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelembe vétele esetén.

Emellett, a helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltatóvállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.

4 A SOMOGY MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ, KÖRNYEZETRE, TÁRSADALOMRA, GAZDASÁGRA KÁROS HATÁSOK KEZELÉSE

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A koncepció célrendszere összeegyeztethető a környezeti szempontokkal. Ugyanakkor a jelen SKV 3.7. fejezetében leírt okoknak köszönhetően a célok megvalósítása során számítani kell arra, hogy számos intézkedés ütközzön fog valamely környezetvédelmi szemponttal. Fontos, hogy ezek közül a kifejezetten káros hatásokat elkerüljük, csökkentjük, vagy ellentételezzük. Az alábbiakban erre vonatkozó javaslatainkat fogalmazzuk meg a koncepció hét prioritásának mindegyike esetében:

P1. Az agrár- és erdészeti termelési láncok megerősítés; foglalkoztatásjavítás járásközpontokban ipari infrastruktúra-fejlesztéssel; helyi termelésen alapuló öfenntartó szociális gazdaság megalapozása

- Javasoljuk a veszélyes anyagokat vagy technológiákat használó ipari tevékenységek, illetve intenzív vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kizárását a támogatandó tevékenységek közül, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiák előnyben részesítését (pl. korszerű anyag- és csomagolóstechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).
- Veszélyes anyagokkal, veszélyes keverékekkel végzett ipari/vegyipari tevékenységek esetén (P1) a veszélyes anyagok tárolását és a keletkező veszélyes hulladékok átmeneti vagy végleges elhelyezését csak az előírásoknak és a specifikus vízbázis-védelmi szempontoknak megfelelő módon szabad végezni.
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- Erdősítés, erdőgazdálkodás során nagyfokú körültekintéssel kell eljárni: A rövid vágásfordulójú faültetvények művelésének minden fázisa jelentős mennyiségű fosszilis energiahordozót igényel és károsanyag-kibocsátással is jár. Szénmérleg szempontjából sem preferálandók az ültetvényerdők a gyepekkel szemben, hiszen a talajukban megkötött szén nagy része a tuskózás során felszabadul, emellett gyenge vízellátottságú területeken fokozzák a vízhiányt, ezzel csökkentve a környező egyéb élőhelyek (pl. szántók, gyepek) szénmegkötő-képességét. Minden esetben javasolt a klímareziliens erdészeti szaporítóanyagok alkalmazása.
- A mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén kerülni kell új természeti területek igénybevétele.
- A mezőgazdasági és gazdasági-élnkítési fejlesztések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevétele, zavarását vagy károsítását. Érzékeny természeti területeken csak természetkímélő gazdálkodási módok preferálandók.

P2. A somogyi vállalkozások versenyképességének növelése az ipari- és szolgáltató szektorban

- Javasoljuk a környezetipari és a körforgásos gazdaság körébe tartozó tevékenyének előnyben részesítését, illetve a hagyományos és a környezetet jobban terhelő gazdasági tevékenységeket potenciálisan kiváltani képes intelligens technológiákat (pl. korszerű anyag- és csomagolóstechnológia, modern építőipari anyagtechnológiák, vegyipar, logisztika).
- Fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.
- A gazdasági-élnkítési intézkedések során el kell kerülni a védett, vagy jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevétele, zavarását vagy károsítását.

P3. Somogy megye turisztikai potenciáljának erősítése

- Fontos, hogy a tömegturisztikai célú attrakciófejlesztés helyett a minőségi, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások fejlesztését preferálják, így elmozdulva a környezetet kevésbé terhelő turisztikai kínálat felé.

- A természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásaikat pedig következetesen monitorozni kell.
- Az érzékeny természeti erőforrás (pl. termálvíz) kiaknázásával járó fejlesztések esetén különös figyelmet kell fordítani a fenntarthatósági szempontokra, és az azokat legjobban szolgáló technológiákat kell előnyben részesíteni.

P4. A lakosság képzettségi szintjének javítását célzó fejlesztések támogatása

- Fontos, hogy az oktatási tevékenységek és képzések részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.

P5. A fenntartható gazdálkodást és erőforrás felhasználást, valamint a megye lakosságának életminőség javítását elősegítő környezetgazdálkodási beruházások támogatása

- A biomassza esetleges égetési célú előállításának dekarbonizációs szempontból nem támogatandó, helyette célszerű egyéb megújuló energiatermelési módok minél szélesebb körű támogatása.
- A megye hiányzó vagy nem kielégítő ivóvízellátó, szennyvízelvezető és -kezelő infrastruktúra-elemeire vonatkozó beruházási intézkedések esetén előnyben részesítendő a szociálisan elmaradott, szegénységgel sújtott térségek (pl. a megye dombvidéki/határmenti aprófalvas területei, belső periférikus térségei). A kapcsolódó térségeket ellátó központi szennyvíztisztító telepek távlati terhelésével összefüggő jövőbeni bővítési/intenzifikálási feladatok is felméréndők, és előkészítendőek.

P6. A helyi közösségek megerősödését és a helyi értékek megőrzését szolgáló fejlesztések támogatása

- A szociális gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés esetén javasoljuk a táji-természeti erőforrásokat kevésbé terhelő körforgásos és közösségi gazdaság-alapú tevékenységek ösztönzését. Fontos, hogy a közösségi programok részeként környezettudatosságra nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási viselkedésmódok kialakítására is sor kerüljön.

P7. Térségi jelentőségű szolgáltatások és infrastrukturális rendszerek fejlesztése, valamint településfejlesztés

- Új vonalas infrastruktúra kijelölése esetén fontos, hogy az ne érintsen védett területeket, jogi védelem nélkül is megóvásra érdemes természeti és táji területeket, vagy mindezek közvetlen környezetét, és hogy a lakott területeket potenciálisan terhelő zajt és rezgést elnyelő/megakadályozó változatok kerüljenek megvalósításra. Általános szempontként is elmondható, hogy lehetőség szerint kerülendő az új közlekedési infrastruktúra létesítése a termőtalaj és a természeti területek kárára. Kerékpárutak esetében az élővilágot zavaró és az élőhelyeket elválasztó hatások gyengébbek, de védett vagy sérülékeny természeti területeken ezek kialakítása is kerülendő.

4.2 Javaslatok egyéb szükséges környezeti intézkedésekre

A P4 prioritásban tervezett informatikai készség-fejlesztésen túlmenően a digitalizáció gyorsítását célzó intézkedések betervezése is célszerű lenne: ezek segítenék a munkavégzéssel, ügyintézésrel együtt járó közlekedési eredetű környezeti terhek csökkentését, és versenyképesebb vállalozási környezetet teremtenének magasabb hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek számára.

A P5 prioritás energetikai célú beavatkozásait javasolt kiegészíteni e-közlekedést és a helyi megújuló energiatermelési és tárolási rendszerek okos megoldásait ösztönző fejlesztésekkel.

Fontos, hogy a P7 prioritás infrastruktúra-fejlesztései között helyet kapjanak olyan célzott vízrendezési intézkedések is, amelyek a Balaton vízszintingadozását ökológiai szempontokat figyelembe vevő, elsősorban a téli-tavaszi csapadéktöbblet vízgyűjtőn történő megőrzésén alapuló megoldásokkal kezelik. A szennyvíz- és csapadékvíz-elvezető és -kezelő rendszerek technológiai fejlesztései között célszerű a fenntartható fejlődés környezeti követelményeinek megfelelő iszapkezelést is támogatni.

Javasoljuk a koncepció térhasználati elveket rögzítő 4. fejezetében a környezettudatos és fenntartható térhasználat követelményeinek következetes megjelenítését első helyen érvényesítendő és horizontálisan végigvezetett szempontként, ezzel is abba az irányba befolyásolva a megye területrendezési eszközrendszerét, hogy a gazdasági, turisztikai és lakókörnyezeti fejlesztések ne járjanak szükségtelen mértékű környezetterheléssel.

4.3 A feltárt gazdasági, társadalmi konfliktusok feloldására, a káros hatások ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása

A turisztikai iparágban tevékenykedő vállalkozások, és kiemelten a régiek és újak közötti viszony turisztikai vállalkozásokat tömörítő területi szövetségek létrehozásával javítható folyamatos programok szervezése mellett.

A turisztika vállalkozások és a helyi lakosság közötti jó viszony megtartása érdekében lakossági fórumok szervezése javasolt, illetve olyan helyi és megyei, illetve országos szintű szabályozási háttérrel szükséges biztosítani, ami támogatja a helyi lakosok érdekeinek figyelembevételét a megvalósuló turisztikai fejlesztések kapcsán.

A helyi energiaközösségek létrehozása érdekében helyi, megyei és országos szinten is támogatni szükséges ezek szabályozói megfelelését és az érintett települések függetlenedését a jelenlegi szolgáltatóktól.

5 JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁS TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI

A területfejlesztési koncepció amellet, hogy célrendszere Somogy megye következő évekre érvényes fejlesztési keretrendszerének sarokpontjait képezi, további stratégiai dokumentumokon keresztül is érvényesül: Átfogó, tematikus, területi és horizontális céljainak és az ezeket rendelt specifikus prioritásoknak meg kell jelennie a különböző megyei, térségi és települési fejlesztési/tervezési dokumentumokban (megyei és települési területfejlesztési programok; integrált településfejlesztési stratégiák, megyei területrendezési terv; települési településrendezési tervek; megyei/térségi/települési ágazati stratégiák, tervek és koncepciók; stb.), a koncepció céljaihoz illeszkedő, azokat kibontó és adott tervezési szintre adaptáló intézkedések útján. Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a koncepció által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni:

- A koncepcióban rögzített térhasználati elveket követni kell, ötvözve a célrendszer erőforrások fenntartható kiaknázását célzó átfogó céljából és ugyanerre irányuló horizontális céljából eredeztethető fenntarthatósági követelményekkel. Elengedhetetlen, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és környezeti fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- Nem lehet cél a Somogy megyei tömegturizmus erősítése. Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, az ökológiai fenntarthatóságot biztosító, vagy a káros hatásokat

lehetőség szerint minimalizáló, bevonás alapú zöld, öko- és slow-turisztikai szolgáltatások és attrakciók fejlesztése preferálandó.”

- Gazdaság-élénkítő beavatkozások tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- Környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében. Ennek minden lehetséges módját alkalmazni kell, akár oktatási/képzési tevékenységek során, akár közösségi programokba illesztve, akár pedig a támogatáspolitikai során kiválasztási szempontként, vagy kötelező elemként alkalmazva.
- Az épített környezet, településkép értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.
- A környezeti zajnak való kitettség csökkentése érdekében egységes szabályozás kidolgozása javasolt az ipari és szabadidős zajforrások zajterhelésének megfelelő kontroll alatt tartása érdekében.

A turisztikai fejlesztések kapcsán javasolt a helyi, megyei és országos szintű szabályozásoknál, illetve releváns stratégiáknál, programoknál is figyelembe venni a helyi lakosság érdekeinek minél hatékonyabb érvényesítését, ami a jövőbeni konfliktusok elkerülése mellett kedvezően hat az érintett területek lakosságmegtartására és -vonzására is.

6 KÖRNYEZETI HATÁSOK MONITOROZÁSA

6.1 A Somogy Megyei Területfejlesztési Koncepció megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási javaslatok értékelése

A vizsgált koncepció alaposan bemutatja a célrendszerének elemeit. A megvalósítás eszközei között a prioritások részletes kifejtés nélkül, és csak a kapcsolódó beavatkozások felsorolásával szerepelnek, és várhatóan majd a területfejlesztési programokban kerülnek részletes kifejtésre. A koncepció öt területi célt is megfogalmaz, azok tartalmát részletesen bemutatja, és területi lehatárolásukat a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységeket elkülönítő stratégiai térstruktúrában is rögzíti. Ugyanakkor ez mégsem tekinthető a tervezett beavatkozások területi fókuszálásának, hiszen maguk a beavatkozások nem a területi, hanem a tematikus célok mentén kerültek meghatározásra, azok nincsenek a területi célokhoz vagy a stratégiai térstruktúra elemeihez hozzárendelve.

A területfejlesztési programozás következő lépésekor, a területfejlesztési program kidolgozása során fontos, hogy a most hiányzó tartalmak meghatározásra kerüljenek. Így érhető el az országos szintű fejlesztési dokumentumokkal való minél teljesebb összhang, az alsóbb szintű dokumentumok minél hatékonyabb orientációja, a várhatóan jövőben is csak korlátozottan rendelkezésre álló fejlesztési források minél hatékonyabb koncentrációja és a környezeti/fenntarthatósági szempontok minél erősebb érvényesítése.

Mivel a vizsgált koncepció nem tartalmaz a megvalósítás során várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozó monitorozási intézkedéseket, vagy mérendő indikátorokat, ebben a fejezetben csak általános javaslatokat fűzünk a későbbi területfejlesztési program monitorozással foglalkozó részéhez:

- Lehetőleg minden prioritás esetében kerüljön meghatározásra egy-egy környezeti indikátor. Ha az adott prioritás szerteágazó beavatkozásainak környezeti hatásai nem mérhetőek

hatékonyan egy mutatóval, akkor egynél több indikátort is meg lehet határozni, de ezek számát célszerű összességében alacsonyan tartani. Az indikátorokhoz célértéket, ellenőrzési gyakoriságot, felelőst és – beavatkozás szükségessége esetén követendő - intézkedési tervet is meg kell fogalmazni.

- A környezetet potenciálisan negatív hatásokkal érintő gazdaságfejlesztési lépésekkel, a természeti területeket a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai és egyéb beavatkozásokkal, valamint a mezőgazdasági termelés bővítésével, intenzifikálásával járó intézkedésekkel szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, a környezetállapotra gyakorolt hatásait pedig következetesen monitorozni kell. A természeti környezetben bekövetkezett általános (természetes és antropogén) folyamatoknak jó és érzékeny indikátora lehet a Natura 2000 területek jelölő fajainak és élőhelyeinek monitorozása.

6.2 Javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre

Tekintettel arra, hogy a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül olyan beavatkozásokat is megalapoznak, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, javasoljuk, hogy a környezeti hatások monitorozásának eredményeiről a Megyei Közgyűlés legalább évente kapjon tájékoztatást, kiegészítve a tapasztalható problémákat orvosló beavatkozásokra vonatkozó szakértői javaslattal.

A koncepció stratégiai környezetét vizsgálva látható, hogy különösen sok a 2020-ban lejáró felsőbb szintű szakpolitikai dokumentum, mivel ezek jelentős része a 2014-2020-as Európai Unió finanszírozási időszakhoz igazítva készült. A lejáró dokumentumok kisebb része jelenleg aktualizálás alatt áll, más része pedig a következő 1-2 évben kerül várhatóan aktualizálásra. Ezt az időszakot követően célszerű lesz a területfejlesztési koncepció időközi aktualizálása, annak érdekében, hogy biztosan illeszkedjék a 2021-2027-es időszakra érvényes nemzeti stratégiai keretekhez.

7 KÖZÉRTHETŐ ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen hatásvizsgálat célja Somogy megye 2021-2027 közötti időszakra tervezett területfejlesztési koncepciója várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak feltárása. A hatásvizsgálat nem végez önálló adatgyűjtést, hanem a rendelkezésre álló dokumentumok elemzésével, értékelésével, összefüggéseinek vizsgálatával azonosít várható hatásokat.

A koncepcióban rögzített átfogó, tematikus, területi és horizontális célok egyaránt szolgálják a megye környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú fejlesztését, a három terület egyensúlya példaértékű: A gazdasági fejlődést és foglalkoztatásnövelést környezetileg és társadalmilag fenntartható módon, az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű lakosság felzárkóztatása mellett tervezi megvalósítani.

A koncepció célrendszere társadalmi és gazdasági szempontból összességében kedvező változásokat vetít előre a 2021-2027-es időszak során. A jövőkép megőrzendő értéként kezeli Somogy megye egyik legfőbb sajátosságát, a természeti környezetet, és átfogó, illetve horizontális céljai között is megfogalmaz kifejezetten az erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodást szolgáló irányt. Ugyanakkor a koncepció legfőbb fejlesztési ambíciói (a gazdasági-foglalkoztatási helyzet javítása, az erőforrások célszerű kiaknázása és a területi társadalmi-gazdasági különbségek célzott csökkentése) elkerülhetetlenül megalapoznak olyan beavatkozásokat is, amelyek valamely környezetvédelmi szemponttal ütköznek, hiszen a koncepció gazdaság-, közlekedés- és lakóterületi fejlesztéseinek elsődleges terepét és hatásviselőjét a természeti és épített környezet alkotja:

- Bár a koncepció tartalmazza a turisztikai fejlesztések esetében egyes attrakciók fenntarthatósági szempontoknak megfelelő fejlesztését, alapvetően továbbra is fontos gazdaság-élénkítési területként kezeli az akár nagyobb látogatótömeget is mozgósítani képes turizmust. Ezek a tevékenységek természetes élőhelyek túlzott igénybevétele esetén az ökológiai állapotot zavaró és érzékeny természeti területek környezetállapotát kockáztató hatással járnak.
- A turizmus mellett az erdőgazdálkodás és mezőgazdaság is egyértelmű erőssége Somogy megyének, és e területek a fejlesztési célrendszerben is hangsúlyosan szerepelnek. Potenciálisan ezek is környezetterhelő hatásokkal járhatnak (pl. vízhiányos területek túlzott kiszigerelése, karbonegyenleget rontó művelési módok, vegyszeres kezelés vagy természeti területek, élőhelyek művelésbe vonása).
- Jellemző konfliktus-forrást képez minden további gazdaság-élénkítő tevékenység, amely személy- vagy áruszállító járművek, illetve munkagépek használatával összefüggő, közlekedési eredetű légszennyezést okoz, új termelő kapacitások pontszerű szennyezés-kibocsátásával jár, vagy növeli a fosszilis energiahordozókból kielégítendő energia-felhasználást.
- A népesség növekedése, illetve az életszínvonal emelkedése potenciálisan növeli a kommunális eredetű környezetterhelést.
- Sok olyan intézkedés is szerepel a koncepcióban, amelyek új épületek megvalósításával, vagy meglévők funkcióbővítő átalakításával jár, így befolyásolja a településképet.
- A közlekedésfejlesztési alcélok között a szennyezés emelkedésével járó közút-fejlesztés is található.
- A turisztikai fejlesztések során elsősorban a már ittlévő és újonnan érkező szolgáltatók közötti verseny kialakulása várható a látogatókért és a munkaerőért. Emellett az új szolgáltatók a helyi lakossággal is konfliktusba kerülhetnek azok érdekeinek nem kellően körültekintő figyelme vétele esetén.
- A helyi körforgásos gazdasági struktúrák és energiaközösségek létrehozása konfliktust generálhat a területen már működő termelő és szolgáltató vállalatokkal a piaci átrendeződések miatt.

A területi hatásvizsgálatban megfogalmazzuk mindazokat a javaslatokat, amelyek megítélésünk szerint szükségesek a feltárt konfliktusok kezeléséhez, és a potenciálisan várható negatív környezeti, gazdasági és társadalmi hatások csökkentéséhez elkerüléséhez vagy ellentételezéséhez. Javaslatot teszünk új intézkedések beillesztésére, a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe veendő szempontokra, valamint a környezeti hatások megfelelő monitorozására is.